

ITINERARI FORMATIU UNITAT DOCENT D' INFERMERIA EN SALUT MENTAL

HOSPITAL SANTA CREU I SANT PAU

Especialitat: Infermeria en Salut Mental   **Data revisió itinerari:** gener 2023

Cap de la unitat docent: Ismael Parrilla Ríos

Tutores: Elisabet Rodríguez Egea i Marina García Barrachina

Data d' aprovació per la comissió de docència: 8 de març 2023

1- Introducció:

El programa de formació sanitària especialitzada (FSE) es basa principalment en l'aprenentatge assistencial tutelat, de manera que el resident vagi adquirint de manera progressiva experiència en la presa de decisions, habilitats i actituds pròpies de la seva especialitat. El real decret 183/2008 publicat al febrer 2008 insisteix en la necessitat d'establir un sistema de supervisió progressiva, perquè el resident vagi adquirint autonomia, i s'han de delimitar uns nivells de responsabilitat per a cada any de residència, i també per a cada tècnica o àrea de coneixement. Així, en l'especialitat **d'infermeria en Salut Mental**, hi ha algunes tècniques que han de ser conegudes per tots els residents des dels primers mesos de l'inici i d'altres, en canvi, no es consideren fonamentals per a la formació bàsica d'un especialista, i el resident només ha de conèixer-les i haver-les presenciat.

Tot i que el tutor/a docent és el/la principal responsable de la formació del/la resident y qui ha d'establir quin grau d'autonomia té en cada moment, el Real Decreto estableix el deure general de supervisió de tot el personal facultatiu que treballa en un centre docent, i per tant tot el servei participa d'aquesta labor.

A banda del protocol de supervisió de les activitats que realitza el resident durant tot el període formatiu, que està en un document independent, per cadascuna de les àrees de rotació i segons els objectius docents generals i específics i l'any de residència est especificat també el nivell d'autonomia del/la resident.

Els nivells de responsabilitat i autonomia que han d'assolir els/les residents, molt lligats als de supervisió, estan dividits entre:

- Nivell 1: activitats realitzades directament pel resident, sense necessitat d'una tutorització directa. El resident executa i posteriorment informa.
- Nivell 2: activitats realitzades directament pel resident sota supervisió.
- Nivell 3: activitats realitzades pel personal sanitari del centre i observades i/o assistides en la seva execució pel resident.

2- Durada de la formació:

2 anys

3- Objectiu general:

Proporcionar als Residents d'Infermeria en Salut Mental coneixements, habilitats i actituds en les diferents intervencions d'infermeria en salut mental, capacitant per a respondre adequadament en la cura dels individus, família i grups, i permetent realitzar la dinàmica i funcionament de la unitat.

4- Objectius específics:

- Conèixer les diferents patologies psiquiàtriques i d' Addiccions.
- Realitzar una correcta valoració infermera segons el Pla d' Atenció Individualitzat.
- Aprendre a realitzar un projecte d' investigació en salut mental.
- Conèixer la legislació vigent i els principis ètics en matèria de Salut Mental i Addiccions i la seva aplicació en situacions concretes.

Calendari de rotacions

ANY	ÀREA DE ROTACIÓ	LLOC DE ROTACIÓ	MESOS
R1	Sala d' Aguts de Psiquiatria	HSCSP	2
	Urgències de Psiquiatria	HSCSP	2
	Hospital de dia de Psiquiatria	HSCSP	1
	Serveis de Rehabilitació Comunitària	Pi i Molist	2
	Unitat Hospitalària de Desintoxicació i Patologia Dual	HSCSP	2
	Hospital de dia d' addiccions	HSCSP	2
	Consultes externes d' addiccions	HSCSP	1
R2	Hospital de dia de Trastorns de la conducta alimentaria	HSCSP	2
	Programa Trastorn Límit	CSMA Guinardó*	1
	CSMA Dreta de l'Eixample	CPB*	2
	Unitat Hospitalització Parcial a Domicili	HSCSP	1
	Programa infanto-juvenil	Hospital Clínic - Mútua de Terrassa*	2
	Lliure elecció	Externa	2
	Lliure elecció Interna H. Sant Pau	HSCSP	2

(*: acreditats com dispositius docents associats)

PRIMER ANY DE RESIDÈNCIA

1- Unitats de hospitalització d' aguts

Objectius docents generals:

- Afavorir l'autonomia del pacient per a la cura de las necessitats bàsiques alterades (N 3-2).
- Aplicar i desenvolupar els procediments de tècniques de comunicació i de relació terapèutica (N 3-2).
- Administrar els tractaments farmacològics més freqüents i detectar els seus efectes secundaris (N 3-2).

1-1 Unitat Aguts de Psiquiatria (2 meses)

Objectius docents específics:

- Participar en les sessions de Teràpia Electro-Convulsiva (TEC), aplicant les cures de la teràpia pre i post intervenció (N 3-2).
- Participar en l'educació sanitària als familiars dels pacients ingressats tant en el coneixement dels símptomes de la malaltia com en la cura de necessitats (N 3-2).

1-2 Unitat de Addiccions: Sala Montserrat Montero (2 meses)

Objectius docents específics:

- Participar en les intervencions terapèutiques i les cures d' infermeria en las diferents tipologies de addiciones (N 3-2).
- Detectar i reconèixer els símptomes d'abstinència de les diferents substàncies de desintoxicació.
- Aplicar las escales d'avaluació de simptomatologia d'abstinència utilitzades a la unitat (N 3-2).
- Assistir als grups de la unitat com a co-terapeuta, a la vegada que dissenyar i realitzar un grup d' educació sanitària per als usuaris ingressats (N 3-2).

1-3 Unitat de Urgències de Psiquiatria (2 meses)

Objectius docents específics:

- Coordinar el funcionament de la unitat d'urgències dins del funcionament de l' hospital i de la xarxa assistencial a Catalunya (N 3-2).
- Participar en les intervencions terapèutiques i les cures d' Infermeria en les patologies més freqüents ateses en l' àmbit d'urgències (N 3-2).
- Administrar els tractaments farmacològics més freqüents en el context de la intervenció de crisi. Detectar els efectes secundaris de les medicacions administrades (N 3-2).
- Realitzar una entrevista dinàmica a l'usuari i a la seva família incloent el desenvolupament de l'anamnesi psiquiàtrica (N 3-2).
- Desenvolupar competències personals en las situacions de crisi que es presentin (N 3-2).
- Intervenir i col·laborar en el codi agitació (N 3-2)

2- Unitat de Rehabilitació de Llarga Estada: Rehabilitació Comunitària Pi i Molist (2 mesos)

Es tracta d'un dispositiu ubicat fora del recinte de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, però que és de titularitat pròpia, i disposa de Centre de Dia, pisos protegits i residència.

Objectius docents

- Realitzar la coordinació amb la xarxa assistencial comunitària (CAP, CSMA...) (N 3-2).
- Realitzar la valoració funcional de necessitats durant l'entrevista d'ingrés a l'usuari d' un servei de llarga estada en salut mental (N 3-2).
- Tenir cures i realitzar intervencions d' Infermeria als usuaris i al seu entorn (N 3-2).
- Assistir i participar en els grups i activitats realitzades a la unitat com a co-terapeuta (N 3-2).
- Participar en l' intercanvi d' informació pertanyent al treball multidisciplinari (N 3-2).
- Detectar símptomes d' alerta de la malaltia (N 3-2).

3- Programes de Rehabilitació Comunitària i Unitats de Mitja Estada:

3-1 Hospital de Dia de Psiquiatria (1 mes)

Objectius docents

- Realitzar controls analítics de les medicacions psiquiàtriques que precisen supervisió (N 3-2).
- Administrar medicació parenteral i detectar els efectes secundaris més freqüents (N 3-2).
- Detectar símptomes de la malaltia (N 3-2).
- Educar als usuaris i familiars sobre els símptomes d' alerta més freqüents (N 3-2).
- Educar respecte a hàbits de vida saludables.
- Detectar possibles canvis perjudicials per a la salut (abandonament de rutines, consum de tòxics, falta d' adherència al tractament, ...).

3-2 Hospital de Dia de Trastorns de Conductes Additives (2 mesos).

Objectius docents

- Recollida de mostres d' orina per a control de tòxics (N 3-2).
- Preparar la medicació per a la presa a casa i supervisar la presa específica de medicaments a l' hospital (N 3-2).
- Comunicar i detectar las necessitats alterades als usuaris amb problemes d'addicció (N 3-2).
- Realitzar la coordinació amb la xarxa assistencial (Centres d' atenció i seguiment, Centres de salut mental, farmàcies ambulatories, ...) (N 3-2).
- Assistir i participar a les reunions de l'equip multidisciplinari (N 3-2).
- Assistir als grups de la unitat com a co-terapeuta i realitzar grups de forma autònoma (N 3-2).

SEGON ANY DE RESIDÈNCIA

3-3 Consultes Externes de Conductes Additives (1 mes).

Objectius docents

- Realitzar el seguiment del pacient ambulatori tant en el procés de rehabilitació com en el procés de recaiguda (N 3-2).
- Recollida de mostres d' orina per a control de tòxics (N 3-2).
- Realitzar suport tant telefònic com presencial a usuaris i famílies (N 3-2).
- Administrar i supervisar la presa farmacològica, així com detectar i educar sobre els efectes secundaris (N 3-2).
- Supervisar las visites mèdiques tant realitzades como pendents i coordinar amb la xarxa assistencial ambulatòria (N 3-2).
- Assessorar al pacient amb problemes d' addicció en unitats no específiques d'addiccions de l' hospital (Interconsulta infermera en addiccions) (N 3).

4- Unitats especials: Hospital de Dia de Trastorns de la Conducta Alimentaria (TCA) (2 mesos)

Objectius docents

- Realitzar educació sanitària en tots els àmbits bio-psico-socials dels pacients amb TCA (laboral, social i familiar) (N 2-1)
- Abordar als pacients amb TCA en situacions de crisi (N 2-1).
- Avaluar la salut física dels pacients amb TCA (N 2-1).
- Realitzar programes de tractament individualitzat (PTI) (N 2-1).
- Ajudar a fomentar un pla nutricional bàsic entenent el maneig nutricional del hospital de dia (N 2-1).
- Adquirir autonomia en el maneig de decisions terapèutiques (N 2-1).

5- Centros de Salut Mental Comunitària:

5-1 CSMA Dreta de l'Eixample (2 meses).

Dispositiu docent associat, inclòs en l'expedient de acreditació.

Objectius docents

- Atendre en el programa TMS (trastorn mental sever), tenint en compte el perfil de l'usuari, les intervencions terapèutiques i les cures d' infermeria que es realitzen (N 2-1).
- Coordinar la xarxa assistencial dels recursos utilitzats en el sector Dreta de l'Eixample (N 3-2).
- Aplicar els procediments de tècnica de comunicació i de relació terapèutica amb el pacient i la seva família (N 2-1).
- Administrar els tractaments farmacològics segons la periodicitat protocol·litzada. Detectar efectes secundaris (N 2-1).
- Participar en les reunions de l'equip multidisciplinari i en el seu treball.

- Desenvolupar i mostrar capacitat crítica i reflexiva sobre la tasca professional quotidiana, sobre els processos de presa de decisions que comporta, les repercussions de les mateixes i sobre les experiències víscudes en el recurs (N 2-1).

5-2 Unitat d' Hospitalització Parcial d' Atenció Domiciliària (UHPAD; 1 mes):

Unitat inclosa dins del propi *CSMA *Dreta de l'Eixample.

En aquesta rotació, el resident aplicarà els coneixements, habilitats i actituds adquirides prèviament en els pacients aguts, al seu entorn en domicili:

Objectius docents

- Aplicar habilitats psicoterapèutiques pròpies del camp de la infermeria de salut mental en pacients aguts a domicili (N 2-1), així com a la família i persones properes (N 2-1).
- Gestionar situacions de crisi a domicili i entorn (N 2-1).
- Diferenciar quines són les aportacions específiques de l'hospitalització domiciliària versus l'hospitalització convencional (N 2-1).

5-3 CSMA Horta-Guinardó (Programa Trastorn Límit de la Personalitat; TLP) (1 mes).

Objectius docents

- Realitzar entrevista d'avaluació, vinculació i seguiment d'infermeria en pacients amb TLP (N 3-2).
- Realitzar visites de seguiment i suport a familiars de persones amb TLP (N 3-2).
- Participar en grups de teràpia específica per a pacients amb TLP i familiars (N 3-2).
- Intervenir en crisi (N 3-2).
- Coordinar els serveis específics per a TLP (hospital de dia, CAS, urgències i unitat d'aguts) del districte Horta-Guinardó (N 3-2).
- Participar en les supervisions clíniques (N 3-2)

6- Programa infanto-juvenil (2 mesos)

Aquesta rotació es realitzarà al servei de Psiquiatria infantil de l'Hospital Clínic, al centre de salut mental infanto-juvenil (1 mes) i a l'Hospital Mútua de Terrassa, al dispositiu de trastorn del espectre autista (1 mes), ambdós acreditats com dispositius docents associats.

Objectius docents

- Aplicar els coneixements adquirits respecte a les patologies més freqüents en l'àmbit infanto-juvenil, les intervencions terapèutiques i les cures d'infermeria, tant als usuaris como a les famílies (N 2-1).

- Administrar els tractaments farmacològics més freqüents, així com detectar els seus efectes secundaris, i aplicar las dosificacions adequades en l' àmbit infanto-juvenil (N 2-1).
- Afrontar constructivament las situacions de crisi que es presentin al dispositiu (N 3-2).
- Participar en las reunions de l'equip multidisciplinari i en el seu treball (N 2-1).
- Participar en grups psicoeducatius de educació per a la salut (N 2-1).

7- Rotació optativa (2 meses)

Els residents disposen d' un període de 2 meses durant el segon any de la seva residència en el que poden realitzar una rotació externa de caràcter optatiu, segons petició del resident, per tal de visitar, conèixer i treballar en altres centres de caràcter nacional o internacional especialitzats en patologies específiques del seu interès personal. Generalment es recomana els serveis del programa sense sostres i immigració del Parc Sanitari Sant Joan de Déu, la unitat d' Inter consulta de l'Hospital Clínic o l'hospital de dia per a mares amb trastorn mental sever.

5- Guàrdies:

Durant els dos anys de formació se faran mòduls d' atenció continuada als diferents dispositius d' aguts (psiquiatria, addicions i urgències).

L'horari serà de les 14h fins les 21h en divendres o dissabte, amb periodicitat quinzenal (màxim dos al mes).

El grau d' autonomia serà N 3-2 de R1 i N2-1 de R2

Objectius docents:

- Augmentar el temps efectiu de rotació en les distintes unitats d' aguts
- Facilitar la consecució de las competències pròpies de cada àrea

6- Activitats formatives del pla transversal comú:

ACCIONS FORMATIVES	MODALITAT	R1	R2
Programa d' acollida Residents	presencial	●	
Suport Vital Bàsic	presencial	●	
Estació de treball clínic	presencial	●	
Tallers simulació	presencial		●
Comunicació en el medi assistencial	presencial	●	
Seguretat del pacient	on line	●	
Formació en prevenció de riscos laborals	on line	●	
Metodologia de la recerca	on line	●	
Estadística bàsica amb Stata	presencial		●
Infecció nosocomial	presencial	●	
Dilemes ètics	presencial		●
Gestió clínica	Online/presencial		●

7- Activitats formatives no assistencials del propi Serveio:

- Durant el primer i segon any de residència, els residents de les tres especialitats de la UDM de salut mental (MIR, PIR i EIR) participaran de manera setmanal en una programa de formació comuna, amb sessions de revisió de casos, sessions bibliogràfiques i sessions de formació específica.
- Durant els dos anys de residència els residents d' infermeria de salut mental hauran de presentar un mínim de 6 sessions específiques per a l'equip d'infermeria. Aquestes sessions es realitzen amb freqüència trimestral (excepte en període de vacances). Han de presentar-se temes rellevants per a la pràctica assistencial infermera, innovadors en coneixements de salut mental i basats en evidència científica

8- Activitats formatives de la especialitat:

- A Catalunya s' ha establert un programa de formació específic per als residents de primer any de totes las UDM de Salut Mental basat en coneixements bàsics necessaris para la pràctica assistencial en el pacient de salut mental (veure annex).
- Assistència anual com a mínim a un congrés de caràcter nacional o local (condicionat a la presentació d'un pòster o comunicació):
  - Congrés Nacional de infermeria en salut mental (anual).
  - Congrés Català de salut mental (bianual).

9- Activitat de recerca:

- Durant la residència, el resident s' implicarà en les línies de recerca de tots els projectes en marxa en el servei.
- Haurà de desenvolupar un projecte de recerca, que iniciarà durant el primer any i acabarà al final de la residència. Estarà supervisat per una infermera del departament de recerca de l' HSCSP, juntament amb el/ seu/seva tutor/a docent.
- Haurà de presentar un mínim d'un pòster o comunicació com a primer autor abans de finalitzar la residència ja sigui en un congrés local o nacional, i preferentment relacionat amb el seu projecte de recerca.

Annex 1

Curs per Residents de Salut Mental:

Les sessions seran setmanals, cada dimecres de 16 a 19 hores. Hi haurà una secretària tècnica centralitzada que serà la que realitzi la coordinació entre las UDM, els i les residents i els i les docents. En la formació teòrica per a residents de salut mental existeixen dues parts diferenciades, la part on-line, a través de la plataforma ZOOM, amb una durada de 69 hores, i la part presencial, en la que es realitzen tallers, en l'aulari de diferents institucions, i amb una durada de 39 hores. La càrrega docent global és de 108 hores, més 2 hores de la sessió inaugural i de clausura.

Mòdul I

- Taller de psicopatologia

El taller de psicopatologia permetrà aprendre a explorar els principals signes i símptomes psicopatològics en diferents situacions clíniques, aprendre a realitzar un diagnòstic sindròmic basat en l'exploració psicopatològica, aprendre a identificar el risc d'agressivitat, realitzar intervencions segures de contenció física i conèixer dos tipus de entrevistes psiquiàtriques diagnòstiques estructurades per avaluadors amb coneixements en psicopatologia

Mòdul II

- Habilitats comunicatives

El taller d'habilitats de comunicació permetrà adquirir i potenciar habilitats per desenvolupar una adequada comunicació en la pràctica clínica en salut mental, que inclou habilitats per escoltar, per transmetre empatia, per explicar els resultats de les avaluacions diagnòstiques i per donar resposta a les emocions presents a la interacció. Aquesta última, la vinculada al maneig de les emocions en la entrevista clínica, es la que presenta unes característiques més específiques en l'àmbit de la salut mental i mereixerà que els professionals li dediquin sempre una atenció especial. Totes les habilitats relacionades amb la comunicació obliguen a una adaptació a les característiques de la interacció concreta en cada pacient i en cada context (atenció primària, centre de salut mental, servei hospitalari, urgències,...) i es caracteritzen per una actitud centrada en ajudar a millorar la salut dels pacients.

Mòdul III

- Entrevista Motivacional

El taller d'entrevista motivacional pretén establir un ampli marc teòric de l'entrevista i proporcionar a l'alumne una introducció pràctica a aquest estil de comunicació. L'entrevista motivacional neix amb la idea d'ajudar al pacient, allunyant-se del paternalisme i centrant-se en el pacient. El model intenta utilitzar els recursos del pacient per a que assumeixi el procés de canvi.

Mòdul IV

- Trobades amb professionals experts/es

Les trobades amb l'expert ofereixen aprofundir en temes específics de l'àmbit de la psiquiatria, de la psicologia i de la infermeria.